

7. Esineoikeus

Esineoikeus määritellään (1) esineisiin kohdistuvia oikeuksia ja (2) oikeuksien yhteentörmäyksiä eli kollisioita tutkivaksi oikeudenalaksi. Esineoikeus on parhaillaan murrosvaiheessa. Tutkimuksen pääpaino on ollut ja on edelleenkin tulkintajuridiikassa. Oikeusasema-analyysi säilyy erittäin todennäköisesti tutkimuksen päämenetelmänä. Oikeudenalan sisäinen uudistuminen näkyy etupäässä perustelujen tarkentumisena ja monipuolistumisena. Praktispainoitteinen pohjoismainen esineoikeus, joka ilmenee ehkä selvimmin *Håstad*'in ja *Rodhe*'n kirjoituksissa, alkaa näkyvästi vaikuttaa myös suomalaiseen tutkimukseen.

On luultavaa, että aiheenvalinta siirtyy lähivuosina yhä enemmän pois reaalesineiden parista. Tutkimuksen kohteiksi valittaneen aineettomia varallisuusarvoja. Kollisio-oikeudellista tutkimusta tullaan tekemään esimerkiksi rahasta, arvo-osuuksista ja optioista. Oikeuksien sisältöön kohdistuva mielenkiinto vienee lähivuosina aluksi tutkimusta vanhaan arkkiongelman omistusoikeuden käsitteestä sekä omistajan oikeuksista ja velvollisuuksista. Omistajanhallinnan sisältö, mukaanluettuna omistajan staattinen suoja, tullaan todennäköisesti myös selvittämään tällä vuosikymmenellä. Vuosikymmenen loppuvuosien teemaksi saattaa nousta sopimusvapauden suhde esineoikeuden järjestelmään. Sopimusvapauden rajoitukset suhteessa kolmanteen ovat vielä pääosin selvittämättä. Esineoikeuden yhteys velvoiteoikeuteen ilmenee mahdollisesti myös siinä, että tutkittaviksi otetaan esineoikeudellisesti relevanttien tahdonilmaisujen tulkinnan säännöt.

Uutta tulee olemaan palaaminen esineoikeuden perusinstituutioihin. Aikaisemmin sivuutetut kysymykset kuten yksilöitävyys ja surrogaatti saavat todennäköisesti tutkijansa. Samoin on havaittavissa tarvetta arvioida uudelleen eräitä perinteisiä lähtökohtia. Esimerkiksi Ruotsissa uudelleenarvioinnin kohteena on ollut yksi esineoikeuden keskeisimmistä instituutioista, traditio. Tarkastelussa pyrittiin selvittämään tradition oikeuspoliittinen tarkoituksenmukaisuus. Myös suomalaisessa tutkimuksessa tapahtunee siirtymää oikeuspoliittiseen tai *de lege ferenda* tutkimukseen. Samalla esineoikeustutkimuksen todellinen tai

kuviteltu normisidonnaisuus, joka on ilmennyt lainsäätäjän tahdon kunnioittamisena, heikkenee. Jos näin tapahtuu, myös tutkimuksen menetelmät muuttuvat. Selvää on, että *de lege ferenda* tutkimusta ei voida menestyksellä suorittaa formaalisen oikeusasema-analyysin avulla.

Kansainvälistymisen vaikutukset jäänevät vähäisiksi. Mahdollinen Euroopan yhteisöönkään liittyminen ei muuta asiaa, sillä esineoikeuden kannalta relevantteja direktiivejä on hyvin vähän. Ellei edellä viitattua tutkimuksen integroitumista tapahdu, kansainvälinen esineoikeus jää raja-alueeksi, jossa tutkitaan lähinnä kansainväliskytkentäisiä luotto- ja vakuusjärjestelyjä. Keskeiseksi kysymykseksi muodostuu tällöin nähtävästi ongelma esinestatuutin alasta ja vaikutuksista kollision ratkaisuihin. Muutoin esineoikeudellinen tutkimus säilyttää kansallisen leimansa.

Esineoikeudessa on ollut vuodesta 1988 lähtien käynnissä laaja oppikirjojen uudistamisprojekti. Esineoikeuden aineopintovaiheen oppikirjat ajanmukaistetaan ja uudistetaan opetusellisesti vuoteen 1993 mennessä. Tavoitteena on viisiosainen kirjasarja "Suomen esineoikeus". Hankkeessa ovat mukana kirjoittajina prof. *Leena Kartio* (Turun yliopisto), dos. *Risto Koulu*, oikeusneuvos *Juhani Wirilander* (korkein oikeus) ja dos. *Jarno Tepora*. Toimitustyöhön ovat lisäksi osallistuneet vs. ass. *Kati Kylänpää* ja oik.kand. *Pekka Tarkela*. Projektiä on rahoittanut Säästöpankkien tutkimussäätiö.

Sarjassa ovat ilmestyneet:

Koulu-Tepora, Lainhuuto- ja kiinnitysmenettely (1989)
 Tepora-Kartio-Koulu-Wirilander, Kiinteistöjen vaihdanta (1991)
 Kartio, Esineoikeuden perusteet (1991)

Kirjat kattavat noin 2/3 osaa tentin vaatimuksista. Tällä hetkellä teoksesta "Kiinteistöjen vaihdanta" laaditaan laajennettua toista painosta, joka ilmestyy keväällä 1992 nimellä "Kiinteistön käyttö ja vaihdanta".

Sarjan seuraavat osat (Koulu-Tepora, Irtaimen vaihdanta ja Wirilander, Käyttöoikeudet) ilmestyvät lähivuosina.

Esineoikeuden perustutkimusta tehdään yksityisoikeuden laitoksella yhteisomistajan käyttövapaudesta (Kati Kylänpää, vs. siviilioikeuden assistentti, puh. 191 2657) sekä arvo-osuusjärjestelmästä (Risto Koulu, siviilioikeuden dosentti, vt. siviilioikeuden professori, puh. 191

2099). Esillä ovat myös komission, leasingin, luottokonsignaation ja factoringin ongelmat (Jarno Tepora, siviilioikeuden dosentti, vs. siviilioikeuden apulaisprofessori, puh. 191 2817).

Laitoksen ulkopuolisia jatko-opiskelijoita on kymmenkunta. Heidän opiskelunsa kärsii yleensä rahoituksen puutteesta. Pisimmälle ehtineet tutkivat omistajan käyttövapautta (*Pekka Tarke*), kansainvälisluontoisia reaalivakuuksia (*Antti Leinonen*) sekä arvo-osuuslainsäädäntöä (*Janne Kaisto*).